

Fizetnie kell az államnak

Kártérítés jár a gyöngyöspatai roma gyerekeknek

FA Debreceni Ítéltábla részben helyben hagyta, részben pontosította az elsőfokú bíróság tavalyi döntését a gyöngyöspatai roma gyerekek kártérítési ügyében.

Mint ismeretes, tavaly októberben a rendszerváltás utáni magyar jogállamiság egyik történelmi jelentőségű ítélete született meg első fokon. A „történelmi” jelző nem túlzó: ennyire sok gyerek esetében akkor először mondatott ki, hogy az oktatásban tapasztalható drámai mértékű szegregációért az államnak – már ha megállapítást nyer az iskolai elkülönítés ténye – az okozott károkért anyagilag is felelősséget kell vállalnia.

Mindennapi életünk csip-csup ügyeiben persze természetesnek vesszük, hogy ha elszenvedünk valamely sérelmet, akkor alapos indokkal tarthatunk igényt a keletkezett kár megtérítésére. Jobb helyeken

ha a vasúttársaság nem biztosítja azt, hogy a vonatunk időben érkezen be a célállomásra, visszatéríti a jegyek árát. Ha a termék, amelyet vásárolunk, rendeltetésszerű használat mellett megbetegít bennünket, és ezt bizonyítani is tudjuk, akkor a gyártó felelősséggel tartozik a betegség következtében keletkező vagyoni és nem vagyoni kárért. Ha valakit bizonyíthatóan

Az általános iskolás korú roma gyerekek csaknem fele olyan intézményben tanul, amelyben az arányuk meghaladja az ötven százalékot.

azért rúgnak ki a munkahelyéről, mert meleg, akkor az elszenvedett súlyos diszkriminációért – az elmaradt keresetért, a megalázó bánásmódért – nagy valószínűséggel sikerrel követel a cégtől kártérítést. De mi van akkor, ha olyan ügyben állapít meg a bíróság jogsértést, ami a tegnap és a ma Magyarországon is olyan természetesnek tűnik, mint az, hogy lélegzünk? Ugyanis „amióta a világ világ”, a roma gyerekeket elkülönítik a nem romáktól – mondhatnánk sommásan. Ez persze így leegyszerűsítően hangzik, ám mégis sokan gondolják így, és vélekedésük nem áll messze a valóságtól. Egyrészt azért, mert a probléma nem most keletkezett. A szocializmusban is ismertek voltak a cigány többségű kisegítőosztályok, a felzárkóztató osztályok, a „C” osztályok. A gond azonban tovább mélyült a rendszerváltással és a szabad iskolaválasztás jogának kivívásával. Igaz, a szabad iskolaválasztás önmagában nem okozna ilyen helyzetet, a kormányzat ugyanis számos oktatáspolitikai eszközzel tudna e vívmány megőrzése mellett is beavatkozni a folyamatokba. Tény, hogy a fejlett országok közül Magyarországon határozza meg leginkább a családi háttér a tanulói teljesítményeket – e téren régóta sereghajtók vagyunk –, s ennek oka az oktatási szegregáció, illetve az iskolai szelekció. Az elérhető adatok szerint ma több száz szegregált iskola van. Az általános iskolás korú roma

gyerekek csaknem fele olyan intézményben tanul, amelyben az arányuk meghaladja az ötven százalékot. Vagyis ez a kártérítési per Magyarország egyik, évtizedek óta megoldatlan problémáját célozza. A hátrányos megkülönböztetés tilalma ugyanis elvileg mindenkire, így az állami – korábban önkormányzati – iskolákra is vonatkozik. Világos, hogy ezzel az elképesztő mértékű szegregációval az állam folyamatos jogsértésben van – és ez minden bizonnyal így marad mindaddig, amíg ennek a törvénytörő gyakorlatnak nincsenek súlyos anyagi következményei.

Az Esélyt a Hátrányos Helyzetű Gyerekeknek Alapítvány (CFCF) által 2015-ben kezdeményezett per ezért is óriási jelentőségű. Az Egri Törvényszéken Román Tamás bíró forintosította azt a kárt, amelyet az állam – korábban az önkormányzat – azzal okozott, hogy a Gyöngyöspatai Nekcsei Demeter Általános Iskolában 2004 és 2014 között származásuk alapján különített el roma és nem roma gyerekeket. A szegregáció ugyanis súlyos diszkrimináció, és aki emiatt nem jut minőségi oktatáshoz, annak az élete – sőt nagy valószínűséggel a gyerekeinek az élete is – tönkremegy. És nem csak szimbolikus értelemben, hiszen a szegregáció nagyon is húsba vágó következményekkel jár: munkanélküliséggel, szegénységgel, kilátástalansággal, egész életre megbélyegző kiszolgáltatottsággal.

mányszata, a másodrendű Nekcsei Demeter általános iskola és a harmadrendű Hatvani Tankerületi Központ jogi képviselői fellebbezést nyújtottak be. A fellebbezés az ítélet hatályon kívül helyezését kéri arra hivatkozva, hogy eljárásjogi hibák kísérték az elsőfokú pert. Az egyik fő panaszuk az volt, hogy Román Tamás bíró rendre elutasította a szakértő kirendelésére tett indítványukat. A tárgyalás során ugyanis azt kérték, hogy pszichológus/pszichiáter szakértő állapítsa meg, hogy az elkülönítés valóban okozott-e lelki törést az érin-

A CFCF egy korábbi bírói ítélet nyomán indította el a kártérítési pert. Az előzménypert – amelyet szintén a jogvédő alapítvány indított – 2012-ben zárta le a Kúria. A jogerős, azaz három bírói fórumot is megjáró ítélet szerint a Gyöngyöspatai Nekcsei Demeter Általános Iskolában elkülönítették a cigány és a nem cigány gyerekeket, ezzel pedig a fenntartó súlyosan megsértette a roma gyerekek személyiségi jogait. Ez az ítélet lett 2015-ben a kártérítési per kiindulópontja.

Az állam – azaz az önkormányzat és a központosítás miatt időközben perbe vont állami intézményfenntartó – jogi képviselői nagy erőbedobással dolgoztak azon, hogy már az első fokon bukjon el az ügy. A per majdnem három évig tartott. A felperes családoknak – az iskola időközben már felcseperedett egykori tanulóinak – néha már-már túl hosszúnak, reménytelennek tűnt a tárgyalássorozat, amelynek során nem csak az érintett diákokat, illetve törvényes képviselőjüket hallgatta meg a bíróság, hanem a cigány osztályok alsós tanítóját, végül Molnár Károly intézményigazgatót is.

A bíró a 63 felperes kárigényéből 62 esetben folytatta le a bizonyítási eljárást. Az eredetileg igényelt összesen 143 millió forintra módosult kárigényből végül 89 millió forintot állapított meg. (Két felperes igényét elutasította, 12 esetben teljesen helyt adott a keresetnek, 48 esetben pedig részben adott helyt.) Román Tamás összesen 226 tanév vonatkozásában ítélte kártérítésre az alpereseket. A legkisebb kártérítés 200 ezer forint, a legnagyobb – azé a gyereké, aki a leghosszabb ideig járt a szegregáló iskolába – 3,5 millió forint.

Ezt követően az alperesek, azaz az elsőrendű Gyöngyöspata Város Önkor-

tett gyerekekben. Szerintük nem igazolta a felperesi oldal, hogy „a jogellenes elkülönítés okán bennük kisebbségi érzés, frusztráció és megaláztatottság érzése alakult ki”, illetve hogy „ténylegesen sem szerezték meg a Nemzeti alaptantervben is nevesített kompetenciákat, és emiatt csökkent annak az esélye, hogy személyiségüket megfelelően kibontakoztathassák, megfelelő jövedelmet biztosító munkát tudjanak vállalni”.

Az államot képviselő Ószy Tamás ügyvéd fellebbezésében hangsúlyosan jelenik meg az elévülésre való hivatkozás. Azt is érveként hozza, hogy ha érte is az érintett gyerekeket hátrányos megkülönböztetés (a szegregáció tényét megállapította az előzménypert – *A szerk.*), attól még nem biztos, hogy alacsonyabb színvonalú volt az oktatásuk, hiszen a gyerekek „érdekében eljáró

személyek kellő gondosságot tanúsítottak”, magyarul: jó pedagógusok.

A CFCF szerint ez az érvelés e ponton már-már cinikus, „hiszen abból mintha az következne, az alperesek tagadják a szegregáció és alacsonyabb színvonalon nyújtott oktatásuk következtében előálló hátrányokat”, amiből persze „arra is következtethetünk, hogy az alperesek szerint a szegregáció megengedett, hiszen az nem káros”. „Döbbenetes, hogy az állami iskolafenntartó azonosulni tud azzal, a fellebbezésben előadott érveléssel, hogy a szegregáció áldozatai semmilyen kárt nem szenvedtek” – írja a másodfokú

az ember, ha szegénységbe születik, és cipeli annak mindenféle velejáróját, mint a jobb sorsban élők.

Az állami intézményfenntartó képviselője fellebbezésében felhívta a másodfokú bíróság figyelmét arra is, hogy ha már mindenképpen kártérítést ítélne, akkor azt – az elsőfokú döntéssel ellentétben – ne pénzbeli, hanem természetbeni kifizetésre váltsa. Az állam szerint valamiféle felzárkóztató programmal/oktatással lehetne kompenzálni az érintett tanulókat, nem pénzzel.

Nos, a Debreceni Ítéltábla lényegében kimondta: ha az állam tömegesen sérti meg a roma származású állampolgárok jogait, akkor a jogsértésnek anyagi vonzatai vannak. A per lényegét érintően megerősítette az elsőfokú döntést. Csupán néhány gyerek esetében állapították meg, hogy számukra nem jár kártérítés. Ez leginkább azokat a tanulókat érintette, akik speciális osztályban, magántanulói státuszban tanultak, de a nyilvántartási adatok annyira kuszák voltak, hogy azok alapján már nem volt bizonyítható a jogsértés ténye.

– Kedvezőnek tartom a döntést – nyilatkozta lapunknak Sahin-Tóth Balázs, aki a Lengyel Allen & Overy Ügyvédi Iroda munkatársaként pro bono alapon képviselte a gyöngyöspatai gyerekeket a CFCF által kezdeményezett perben.

– A bíró megállapította az elkülönítés tényét, valamint az alacsonyabb szintű oktatást. Mindkét jogsértésért jár a nem vagyoni kártérítés. A bíróság egyenesen 500 ezer forintot ítelt meg tanévenként, ahogyan azt mi a perindításkor kértük. A 2012-es tanév után ugyanakkor a bíró a két jogsértés közül már csak a jogellenes elkülönítést állapította meg, ezeknél a tanulóknál 300 ezer forintot ítelt meg tanévenként. Azok a felperesek lettek peresztesek, akik magántanulói státuszban voltak – mondta Sahin-Tóth Balázs, kiemelve: pozitívnak tartja, hogy a bíró nem alkalmazott kármegosztást azoknak a gyerekeknek a terhére, akik jelentős mennyiségű hiányzást halmoztak föl. Bakó Pál bíró azt is kimondta: ha egy gyerek motívátlanul, kerüli az iskolát, abban az intézménynek is komoly felelőssége van.

A döntés jogerős, de 60 napon belül felülvizsgálati kérelemmel megtámadható. Ebben az esetben a Kúria hoz végső döntést.

Ezek után tömegével indulhatnak kártérítési perek, s ez komoly kiadást róhat a költségvetésre. Igaz, eddig sem a pénz tartotta vissza az Orbán-kormányt attól, hogy deszegregáljon. Hiszen kis létszámú cigány iskolákat, osztályokat – azaz a szegregációt – fenntartani sokkal-sokkal drágább, mint az integrált oktatást megvalósítani. És akkor a szegregáció hosszú távú gazdasági káraitól még nem is ejtettünk szót. / **Ónody-Molnár Dóra**

A per majdnem három évig tartott. A felperes családoknak – az iskola időközben már felcseperedett egykori tanulóinak – néha már-már túl hosszúnak, reménytelennek tűnt a tárgyalássorozat.

Leváltás

Leváltják a Gyöngyöspatai Nekcsei Demeter Általános Iskola igazgatóját – értesült a hvg.hu. Ennek oka, hogy egy édesanya rendőrségi feljelentést tett ellene a 11 éves fiának bántalmazása miatt, és a hatvani tankerülettől kérte az eltávolítását. Az anya elmondása szerint az igazgató a szeme láttára bántalmazta, a falhoz szorította gyermekét, egyelőre nem tisztázott okokból. A gyerek nyolc napon belül gyógyuló sérüléseket szenvedett, a látület szerint nyakának mindkét oldalán vérömleny és bevérzés keletkezett. A Heves Megyei Rendőr-főkapitányság ismeretlen tettes ellen nyomoz testi sértés gyanúja miatt.

bíróságnak írt fellebbezési elenkérelmében a CFCF.

Az alperesek fellebbezésében az is megjelenik, hogy az érintett gyerekek annyi magukkal hozott hátránnyal érkeznek, hogy a sikertelenségük és az iskola közreműködése között nincs vagy legfeljebb csak minimális az összefüggés. Ezzel lényegében azt állítja a Klebelsberg Központ, azaz a Hatvani Tankerületi Központ, hogy az iskolának nem feladata a hátránykompenzáció. A fellebbezést olvasva kialakul annak érzete, hogy az államot képviselő ügyvéd – rosszabb esetben a Klebelsberg Központ – szerint úgysem érheti el ugyanazt